

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ишлаб чиқиши ва Қабул қилиниши.

Режа

1. Каримов И.А.— Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилиниши ташаббускори ва ижодкори.
2. 1992 йилги Ўзбекистон Конституцияси лойиҳасининг ишлаб чиқиши.
3. Конституция лойиҳасининг муҳокамаси.
4. Конституциянинг қабул қилиниши.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2019.
2. Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиш. Бакалавриятнинг ноюрidik йўналишлари учун. Ўқув қўлланма. Жамоа. – Т.: Ўзбекистон, 2001.
3. Жалилова Ш.И., Ганиева Г.Ю. Конституциявий ҳуқуқ. Ўқув қўлланма. – Т.: ЎзМУ, 2005.
4. Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий ҳуқуқи. Муаллифлар жамоаси. Дарслик. – Т.: ТДЮИ, 2005.
5. Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиш (лотин ёзувидаги дарслик). Муаллифлар жамоаси, бакалавриятнинг ноюрidik йўналишлари учун. – Т.: Янги аср авлоди, 2005.
6. Ўзбекистон Республикасининг конституциявий ҳуқуқи фанига схемали ўқув-методик қўлланма. // Сўз боши А.А. Азизхўжаев; Тузувчилар: О.Хусанов, Х.Азизов ва бошқ. – Т.: Шарқ, 2001.
7. Жалилова Ш.И., Ганиева Г.Ю. Конституциявий ҳуқуқ. – Т.: ЎзМУ, 2008.
8. Конституционное право зарубежных стран. – М.: Норма. 2011.
9. Қаюмов Р.Қ. Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий ҳуқуқи. – Т.: ЎзР ИИВ Академияси, 1997.

Конституция- асосий Қонун

- **Машгулотнинг мақсади:** Тингловчиларда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилиниши, конституциянинг моҳияти, асосий хусусиятлари, принциплари, конституцион назорат ҳақидаги билим ва малакаларни шакллантириш.

Конституция лотинча (constitutio) сўз булиб, «тузилиш», «ўрнатиш» деган маъноларни билдиради.

шахс, жамият ва давлат
ўртасидаги
муносабатларнинг
асосий принципларини
ўрнатади

давлат ҳокимиятининг
тузилиши,
субъектлари,
ҳокимиятни амалга ошириш
механизмини белгилайди

жамият, инсон ва фуқаронинг давлат
томонидан қўриқланадиган ҳуқуқларини
мустаҳкамлайди

Конституцияларни классификациялаш

- Конституцияларни уларнинг мохиятига кўра куйидаги турларга бўлиш мумкин:
- 1. Юридик Конституция (формал)-давлатнинг Асосий Қонуни.
- 2. Ижтимоий (социал) Конституция (амалий)-амалдаги реал ижтимоий муносабатлар.
- 3. Тирик Конституция-АҚШ Олий Суди бу Конституцияни ўзгараётган ижтимоий мезонларга мослаб келмоқда.
- 4. Фиктив (сохта) Конституция-СССРнинг 1936 йил Конституцияси.
- 5. Моддий Конституция-конституциявий тузум ва инсон ҳуқуқларини тартибга солувчи қонундир.

Конституцияларни шаклига кўра куйидаги турларга бўлиш мумкин:

- Ёзма конституциялар.
- Оғзаки (ёзилмаган) конституциялар- Янги Зеландия, Бутан каби давлатлар Конституциялари.
- Яхлит конституциялар-Конституция матни яхлит бўлиб, бир вақтда қабул қилинади.
- Яхлит бўлмаган (нояхлит) конституциялар-бундай Конституциялар турли вақтда қабул қилинган қонунлардан иборат бўлади. Масалан, Швеция, Финландия, Исроил конституциялари.
- Юмшоқ конституциялар-бундай Конституциялар оддий қонунлар каби ўзгартирилади. Масалан, Буюк Британия Конституциясига 350га яқин қонунлар қиради ва оддий тартибда ўзгартирилади.
- Қаттиқ конституциялар- алоҳида мураккаб тартибда ўзгартирилади. Масалан, АҚШ, Россия, Ўзбекистон конституциялари.
- Доимий конституциялар.
- Вактинчалик (муваккат) конституциялар

Конституцияни Қабул Қилиш усуллари.

- Таъсис (конституциявий) мажлис томонидан. Бразилия (1988), Португалия (1976), Болгария (1991), Руминия (1991) Конституциялари шу усул билан қабул қилинган.
- Амалдаги парламент томонидан- Ўзбекистон (1992) Хитой (1992) Конституциялари мисолида.
- Референдум йўли билан-Россия (1993), Франция (1958), Қозоғистон (1995), Куба (1976), Чили (1980) каби давлат конституциялари референдумда қабул қилинган.
- Кўпгина ривожланаётган мамлакатларда Конституциялар ҳада этиш йўли билан ҳам қабул қилинади. Ҳада этишнинг 3 йўли мавжуд:
- Мутлак монархия шароитида Конституцияни ўз халқига подшо, киро, султон, монарх ҳада хилади. Буни Непал (1962), Саудия Арабистони (1992) Конституциялари мисолида кўришимиз мумкин.
- Метрополия мустанлакачи давлат ўз мустанлакасига Конституция ҳада қилади ва уни мустанкил давлатлигини тан олади. Буюк Британия 1979 йил Зимбабвега Конституция ҳада қилган.
- Ҳарбий ёки революцион Кенгаш Конституцияни ҳада қилади. Масалан, Миср, Сурия, Ироқ, Афғонистон Конституциялари шу тарзда қабул қилинган.

ЎзР конституциясини қабул қилиниши

1990 йил 20 июнь
«Мустақиллик
декларацияси»

ЎзР
конституциясини
қабул қилишнинг
ҳуқуқий асослари

Ўз Р давлат
мустақиллиги
асослари
туғрисидаги
1991 йил 31 август
конституциявий
қонуни

ЎзР
давлат
мустақиллигини
эълон қилиш
туғрисидаги
1991 йил 30 август
қарори

1991 йил 29 декабрда
утқазилган
Ўзбекистон
мустақиллиги
туғрисидаги
референдум.

ЎзР конституциясини қабул қилиниши

1990 йил 20 июнда Олий Кенгашнинг 64 нафар депутатларидан иборат таркибда янги конституцияни ишлаб чиқиш буйича конституциявий комиссия тузилди

1991 йил ноябр ойида лойиханинг 158 моддадан иборат дастлабки варианты тайёрланди,
1992 йил баҳорда 149 моддадан иборат иккинчи вариант тайёр булди,
шу йил баҳорнинг охирларида 137 моддадан иборат учинчи вариант тайёр булди, лойихани матбуотда эълон қилишдан олдин сентябр ойида 127 моддадан иборат туртинчи вариант пайдо булди.

1992 йил 26 сентябрда лойиха матбуотда эълон килинди.

1992 йил 21 ноябрда иккинчи мартаба матбуотда эълон килинди.

Умумхалк муҳокамасида 6 мингдан зиёд таклиф ва мулохазалар билдирилди

1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон халқ депутатлари Олий Кенгашининг 12-чакирик 11-сессиясида 128 моддадан иборат Ўзбекистон Республикаси Конституция қабул килинди.

2002 йил 27 январда утказилган референдум ҳамда референдум яқунлари ва давлат ҳокимиятини ташкил этишнинг асосий принциплари тугрисидаги қонун асосида 2003 йил 24 апрелда Конституцияга узгартириш ва қушимчалар киритилди

Конституция
нинг
бошка
хукукий
актлардан
фарқи

Конституция
махсус
субъект
томонидан ёки
унинг
номидан чиқарилади

нихоятда муҳим
ва
кенг кулагдаги
ижтимоий
муносабатлар
доирасига таъсир
курсатади

Конституциявий
қоидалар таъсис
этувчи,
йуналтирувчи,
бирламчи
ахамиятга эга

устуворликка,
олий юридик қучга,
муҳофаза
шаклига,
махсус тарзда
қабул қилиниш ва
узгартирилиш
тартибига эга

Конституциянинг функциялари:

- **-сиёсий функция**, конституция жамият сиёсий тизимининг ҳукукий асосларини мустаҳкамлайди, сиёсий партиялар, жамоат бирлашмаларининг давлат ҳокимияти билан муносабатларини мувофиқлаштиради, давлат юритадиган ички ва ташқи сиёсатнинг асослари ва барча муҳим йўналишлари ҳам конституцияда ақс этади ҳамда унга таянган ҳолда амалга оширилади;
- **-юримдик функция**, конституция давлатнинг асосий қонуни сифатида бутун ҳукукий ва қонунчилик тизимларининг узагини ташқил этади, жамиятдаги бутун ҳукукий ҳаёт ва юримдик амалиёт, одил судлов амалиёти конституциявий қоидалар асосида шаклланади;
- **-тарбиявий-мафқуравий функция**, конституция жамият дунёқараши, ижтимоий онқи ва маданиятининг маҳсулидир. Унда жамият таракқиётига туртки берувчи, муҳим маънавий омил бўлиб хизмат қилувчи қоялар уз ифодасини топади.

Конституциянинг асосий принциплари

- давлат суверенитети:
- халк ҳокимиятчилиги:
- инсон олий кадрият ва давлат сиёсатининг асосий максоди эканлиги:
- демократизм:
- давлат билан фуқаронинг узаро масъуллиги:
- қонунийлик:
- конституция ва қонунларнинг устунлиги:
- ҳокимиятлар бўлиниши:
- фаол ташқи сиёсат:
- маҳаллий узини узи бошқариш органлари ролининг оширилиши:
- суд ҳокимиятини амалга оширилиши:

ЎзР Конституциясининг тузилиши

